

Vogels tellen voor Natura 2000-aanwijzing van **Polder De Zeevang**

Zicht over De Zeevang | **Foto** Ben Pronk

Polder De Zeevang is een rijk vogelgebied, met grote aantallen eenden-, ganzen- en zwanensoorten. Maar ook vogels als de goudplevier, de grutto, de wulp en de kievit voelen zich hier thuis. Het gebied is in 2005 aangewezen als Natura 2000-gebied, mede dankzij de jarenlange telgegevens van de vogelwerkgroep van KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland.

Tekst Paul van Bodengraven

Polder De Zeevang is een fraai, typisch Nederlands veenweidelandschap ten noorden van de plaatsen Edam en Purmerend langs het Markermeer. Van oudsher was het al een veenweidegebied met veel vaarwegen. Al het transport ging per boot. Bij de ruilverkaveling in de jaren vijftig van de vorige eeuw zijn dat open landschap én het kenmerkende slotenpatroon grotendeels bewaard gebleven. Langs de aangelegde wegen zijn vrijwel geen bomen aangeplant, waardoor weidevogels er nog steeds ongehinderd terecht kunnen. En ook de waterstand bleef relatief hoog.

Ontbrekende gegevens

"Een uitstekend gebied voor weidevogels", zegt Ben Pronk, als coördinator een van de drijvende krachten van de vogelwerkgroep van KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland. "In 1994 is een landelijke inventarisatie uitgevoerd van belangrijke vogelgebieden in Nederland en daarin werd De Zeevang ook genoemd. Bij de voorbereiding voor de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden bleek echter dat er bij SOVON onvoldoende cijfermateriaal was om die aanwijzing te onderbouwen. Onder aanvoering van Jan Marbus, onze toenmalige voorzitter, zijn we toen aan de slag gegaan met maandelijkse tellingen, tussen september en maart. En dat hebben we nu al twintig jaar volgehouden."

De smaak te pakken

De telgegevens van de periode 2000-2004 waren voor SOVON al voldoende materiaal om de Natura 2000-aanwijzing op basis van de vogelrichtlijn te onderbouwen. In 2005 werd De Zeevang dan ook op die grond alsnog aangewezen als Natura 2000-gebied. Klus geklaard zou je denken, maar de vogelwerkgroep stopte niet met tellen. "We hadden de smaak te pakken", vertelt Ben. "Het is een hechte groep mensen en persoonlijk vind ik het iedere keer weer heerlijk om de polder in te trekken voor een telling. Om met eigen ogen te zien hoe groepen vogels hier hun thuis vinden, dat blijft prachtig. Het is een imposant gezicht als je een groep goudplevieren ziet opstijgen. Dat plezier verandert nooit. Daarnaast zijn we allemaal overtuigd van nut en noodzaak van dit werk. Momenteel wordt er weer een nieuw beheerplan opgesteld. Dan moet je wel weten hoe de populatie zich heeft ontwikkeld."

Smienten en ganzen

Wie De Zeevang in de telperiode bezoekt, wordt overweldigd door de grote aantallen vogels. Koploper qua aantallen is de smient. Tijdens 120 telmomenten (zes maanden gedurende twintig jaar) werden er maar liefst 3.623.753 geteld. De kolgans (623.621) en de kievit (611.741) maken de top drie compleet. "Het aantal vogels is in die twintig jaar toegenomen, maar dat is vrijwel in zijn geheel te danken aan de groeiende aantallen smienten en ganzen", zegt Ben. "De andere soorten – met name de steltlopers – zijn stabiel of lopen zelfs iets terug."

Weinig bodemleven

Dat de grasetende smienten en kolganzen het zo goed doen, heeft alles te maken met de wijze waarop de polder – grotendeels in gebruik als agrarisch land – wordt beheerd. "Door de wijze van bemesten en de waterstand is het bodemleven relatief arm", stelt Ben Pronk. "De graseters vinden hun kostje hier wel, soms tot ergernis van de boeren. Maar voor de steltlopers is er niet zoveel te vinden in de bodem. Door het gebruik van drijfmest (dat wordt geïnjecteerd in de bodem) verliest de bovenlaag zijn sponsfunctie

Een zwerm goudplevieren in Polder De Zeevang | **Foto** Ben Pronk

en droogt de bodem uit. Wij pleiten voor gebruik van zogenaamde ruige mest, (een soort mest die rijk is aan stro en andere vezelrijke bestanddelen). Als die wordt uitgereden over het land, leidt dit tot meer biodiversiteit van onder andere het bodemleven, wat voor de steltlopers goed zou zijn. Onze tellingen laten zien dat deze soorten tot nu toe onvoldoende profiteren van de Natura 2000-aanwijzing."

Beheer

De wijze van beheren is dan ook een belangrijk gespreksonderwerp tussen alle belanghebbenden. De vogelaars en andere natuurliefhebbers vinden de provincie aan hun zijde. Die heeft als taak de Natura 2000-doelstellingen te realiseren. Aan de andere kant van de tafel zitten de boeren die hun bedrijfsbelangen behartigen. Zo is een lage waterstand voor hen belangrijk om het land te kunnen bewerken en meer opbrengst te genereren. Zij vinden vaak het Hoogheemraadschap aan hun zijde, dat het bemaligsplan afstemt op die wensen. De Agrarische Natuurvereniging Noord-Holland, die agrarisch natuur- en landschapsbeheer stimuleert, zit daartussenin.
"Een lastig gesprek", geeft Ben Pronk toe. "Maar we kunnen dat hier gelukkig wel met respect voeren. Iedereen heeft begrip en oog voor elkaars belangen. Dat je je natuurbeschermingswensen kunt onderbouwen met de cijfers uit onze tellingen helpt natuurlijk ook. Goed beheren is dan ook in de praktijk een kwestie van compromissen sluiten. Niet voor niks noemen we dat in Nederland 'polderen'!"

Wensen en onderhandelen

Om de natuurwaarde van De Zeevang verder te versterken is het nodig om een deel van het jaar het gebied natter te maken, door de waterstand te verhogen door zogeheten greppelplasdras. "Je zou ook kunnen werken met zonering", aldus Ben Pronk. "In de polder ligt een 220 hectare groot natuurreservaat van Staatsbosbeheer. Door daaromheen natter gebied te creëren, komt er meer ruimte voor de steltlopers."
Maar ook de boeren hebben wensen. De smienten en ganzen richten flinke schade toe aan de graslanden. De boeren pleiten daarom voor 'populatiebeheer' van de plaatselijk broedende ganzensoorten. "Of je daarin mee moet gaan, betwijfel ik. Maar het kan wel wisselgeld zijn in de gesprekken. Als agrariërs bereid zijn meer natte graslanden te creëren, moet je ze elders compenseren."

Polderman

Ben Pronk groeide zelf op in de polder, al was dat niet in De Zeevang. "Dit landschap is voor mij – en vele anderen – zo vertrouwd. Het is een van de weinige plekken in Nederland die nog echt open zijn. Dat ik een steentje kan bijdragen omdat te behouden, dat doet me goed. De vogelstand is een goede indicator voor hoe het er met het hele gebied voor staat. Dat maakt dat ik elke keer weer met plezier op pad ga om te tellen, en dat geldt ook voor mijn medetellers. We hebben nu twintig jaar geteld en daar gaan we voorlopig gewoon mee door!' ■

Het rapport over twintig jaar vogeltellingen in Polder De Zeevang is te vinden op: https://hoorn.knnv.nl/zeevang/

Ben Pronk in actie | **Foto** Marcel Rob